

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 30 listopada 2023 r.

Pozycja 320

POSTANOWIENIE

z dnia 22 marca 2022 r.

Sygn. akt Ts 162/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. w sprawie zgodności:

- 1) art. 118 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.) w związku z art. 89 w związku z art. 88 § 1 w związku z art. 81a § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.) „rozumiany w ten sposób, że w przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym przesłanką złożenia takiego wniosku jest istnienie ważnych przyczyn”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) art. 81 § 2 w związku z art. 88 § 1 ustawy – Kodeks postępowania karnego „w zakresie zwrotu «(...) uzasadniony (...)» odnoszącego się do przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji

p o s t a n a w i a:

1) nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej w sprawie zgodności art. 81 § 2 w związku z art. 88 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.) „w zakresie zwrotu «(...) uzasadniony (...)» odnoszącego się do przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji;

2) odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 17 maja 2021 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

1. Wnioskiem z 3 lipca 2020 r., skierowanym do Prezesa Sądu Rejonowego w Ż., skarżący wystąpił o zmianę pełnomocnika z urzędu wyznaczonego w sprawie o sygn. akt [...]. W uzasadnieniu wskazał, że wyznaczony pełnomocnik nie kontaktował się z nim w żadnej sprawie i jedynie „biernie statystuje we wszystkich sprawach, do których został wyznaczony z urzędu”.

2. Zarządzeniem z 4 sierpnia 2020 r. (sygn. akt [...]) upoważniony Sędzia Wydziału II Karnego Sądu Rejonowego w Ż., działając w oparciu o zarządzenie Prezesa Sądu Rejonowego w Ż. nr 30/03 z 29 października 2003 r., na podstawie art. 81 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.; dalej: k.p.k.), nie uwzględnił wniosku skarżącego o zmianę pełnomocnika z urzędu. Stwierdził, że powody wskazane we wniosku nie uzasadniają zmiany, ponieważ skarżący nie wykazał, że wyznaczony pełnomocnik nie reagował na jego pisma.

Pismem z 19 sierpnia 2020 r. skarżący złożył zażalenie na wymienione powyżej zarządzenie, wnosząc o jego zmianę i wyznaczenie innego pełnomocnika z urzędu.

3. Sąd Rejonowy w Ż. Wydział II Karny (dalej: Sąd Rejonowy) postanowieniem z 27 października 2020 r. (sygn. akt [...]), na podstawie art. 81 § 1a i art. 81 § 2 k.p.k., nie uwzględnił zażalenia skarżącego. W uzasadnieniu podał, że stosownie do treści art. 118 § 3 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.; dalej: k.p.c.), stosowanego w związku z art. 88 § 1 k.p.k., „z ważnych przyczyn adwokat lub radca prawny może wnosić o zwolnienie od obowiązku zastępowania strony w procesie. Zdaniem Sądu, wobec odmiennego w postępowaniu karnym trybu wyznaczania pełnomocników, przepis ten będzie miał zastosowanie także w przypadku wniosku złożonego przez skarżącego”. Wyjaśnił, że „podobną regulację zawiera także art. 81 § 2 k.p.k., do którego jednak art. 88 § 1 k.p.k. nie odwołuje się bezpośrednio. W ocenie Sądu wskazanych przez [skarżącego] przyczyn, powodów nie sposób uznać za uzasadnione i ważne”. Sąd uznał, że wniosek skarżącego zmierzał jedynie do przedłużenia postępowania.

4. W skardze konstytucyjnej skarżący wskazał, że Sąd Rejonowy „wydając i uzasadniając postanowienie z dnia 27 października 2020 roku, sygn. [...] naruszył prawo do sądu wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji, a także prawo podmiotowe do ochrony wolności wyrażone w art. 31 ust. 2 Konstytucji i prawo podmiotowe równości wyrażone w art. 32 ust. 1 Konstytucji poprzez rozumienie normy zawartej w art. 118 § 3 k.p.c. w związku z art. 89 k.p.k., w związku z art. 88 § 1 k.p.k. w związku z art. 81a § 1 k.p.k. w ten sposób, że w przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym przesłanką złożenia takiego wniosku jest istnienie ważnych przyczyn. (...) Skoro norma prawna zawarta w art. 118 § 3 k.p.c. nie dotyczy wprost identycznej sytuacji jaka powstała w postępowaniu karnym, a więc złożenia wniosku przez pokrzywdzonego o zmianę pełnomocnika z urzędu, to w świetle art. 45 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 31 ust. 2 Konstytucji i w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji brak było podstaw do przyjęcia wykładni, że w przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym przesłanką złożenia takiego wniosku jest istnienie ważnych przyczyn. Przepis prawa nie stanowi bowiem wprost, że w przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym przesłanką złożenia takiego wniosku jest istnienie ważnych przyczyn” (s. 6-7 uzasadnienia skargi konstytucyjnej). Skarżący podkreślił, że „[s]koro brak jest wyraźnej normy prawnej stanowiącej o konieczności badania wniosku pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z urzędu o zmianę tego pełnomocnika pod kątem istnienia przesłanki ważnych przyczyn, to zbadanie w ten sposób” złożonego przez niego wniosku naruszyło wskazane w *petitum* skargi prawa konstytucyjne (s. 7-8 uzasadnienia skargi konstytucyjnej).

W uzasadnieniu zarzutu dotyczącego niezgodności art. 81 § 2 w związku z art. 88 § 1 k.p.k. w zakresie zwrotu „(...) uzasadniony (...)” odnoszącego się do przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji skarżący stwierdził, że „skoro pokrzywdzony mający pełnomocnika z wyboru w postępowaniu karnym może swobodnie go zmienić i nie musi tego uzasadniać w żaden sposób, to w świetle art. 45 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji brak jest podstaw do różnicowania sytuacji pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z wyboru od pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z urzędu. Nakładanie bowiem na pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z urzędu dodatkowego obowiązku w postaci konieczności istnienia uzasadnionego wniosku pokrzywdzonego, podczas gdy w przypadku pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z wyboru brak jest jakichkolwiek wymagań co do możliwości zmiany pełnomocnika prowadzi do sytuacji, w której procedura sądowa nie jest ukształtowana zgodnie z wymogami sprawiedliwości. Prowadzi to także do sytuacji, w której w podobnej sytuacji (pokrzywdzony mający pełnomocnika z wyboru i pokrzywdzony mający pełnomocnika z urzędu) podmioty uczestniczące w postępowaniu karnym traktowane są odmiennie w sposób sprzeczny z zasadą równości wyrażoną w art. 32 ust. 1 Konstytucji” (s. 9 uzasadnienia skargi konstytucyjnej).

5. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 23 września 2021 r., na podstawie art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), skarżący został wezwany do usunięcia braku formalnego skargi konstytucyjnej przez udokumentowanie dat (wraz z czterema kopiami) złożenia przez skarżącego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi konstytucyjnej oraz doręczenia pełnomocnikowi ustanowionemu z urzędu – radcy prawnemu K.B. – rozstrzygnięcia Okręgowej Izby Radców Prawnych o ustanowieniu jej pełnomocnikiem dla skarżącego.

Skarżący odniósł się do powyższego zarządzenia pismem z 5 października 2021 r. (data nadania), doręczając w załączeniu wskazane dokumenty.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Stosownie do art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona określone przez prawo wymagania.

2. Po wstępnym rozpoznaniu skargi konstytucyjnej, w części w której skarżący zakwestionował zgodność art. 81 § 2 w związku z art. 88 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.; dalej: k.p.k.) „w zakresie zwrotu «(...) uzasadniony (...)» odnoszącego się do przypadku złożenia wniosku o zmianę pełnomocnika z urzędu w postępowaniu karnym” z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji, Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że spełnia ona przesłanki nadania jej dalszego biegu (art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK).

Biorąc powyższe pod uwagę Trybunał Konstytucyjny postanowił, jak w punkcie 1 sentencji.

3. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone, ma prawo, na zasadach określonych w ustawie, wnieść skargę do Trybunału Konstytucyjnego w sprawie zgodności z Konstytucją ustawy lub innego aktu normatywnego.

go, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o jego wolnościach lub prawach albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Zgodnie z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK, który precyzuje jedną z zasad wnoszenia skargi konstytucyjnej, skarżący zobowiązany jest do określenia w skardze kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach albo obowiązkach skarżącego określonych w Konstytucji i w stosunku do którego skarżący domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją. W świetle powołanej regulacji konstytucyjnej i ustawowej jedynym dopuszczalnym przedmiotem kontroli w trybie skargi konstytucyjnej może być przepis spełniający warunek o dwojakim charakterze: po pierwsze był podstawą prawną ostatecznego orzeczenia, z wydaniem którego skarżący wiąże zarzut naruszenia przysługujących mu konstytucyjnych wolności lub praw, po drugie w normatywnej treści kwestionowanego w skardze przepisu tkwiła bezpośrednia przyczyna naruszenia konstytucyjnie chronionych praw podmiotowych skarżącego. Zgodnie z powyższym skarżący w uzasadnieniu skargi musi przedstawić argumentację, która uprawdopodobni zarzut, że normatywna treść zaskarżonego przepisu stanowiła źródło naruszenia przysługujących mu konstytucyjnych wolności lub praw. Należy przez to rozumieć obowiązek wykazania zasadności przedstawionego w skardze twierdzenia o treściowej (merytorycznej) niezgodności zakwestionowanego przepisu ze wskazanymi konstytucyjnymi wzorcami kontroli. Stosownie do art. 79 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK uzasadnienie zarzutu niekonstytucyjności zaskarżonego przepisu nie może opierać się na wykazaniu wadliwego – w ocenie skarżącego – sposobu jego zastosowania przez sąd orzekający w sprawie, w związku z którą została wniesiona skarga konstytucyjna.

Analiza argumentacji zawartej w uzasadnieniu niniejszej skargi prowadzi do wniosku, że wskazanym przez skarżącego źródłem naruszenia przysługujących mu konstytucyjnych praw nie jest normatywna treść kwestionowanych przepisów, tylko błędne „[r]ozumienie normy zawartej w art. 118 § 3 [ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego; Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.; dalej: k.p.c.] w związku z art. 89 k.p.k., w związku z art. 88 § 1 k.p.k. w związku z art. 81a § 1 k.p.k. w sposób przyjęty przez Sąd Rejonowy w Ż. Wydział II Karny w postanowieniu z dnia 27 października 2020 roku”, w następstwie którego „procedura sądowa nie jest ukształtowana zgodnie z wymogami sprawiedliwości, a na człowieka (...) nakładany jest obowiązek wykazywania przesłanek, których prawo wprost mu nie nakazuje” (s. 7 uzasadnienia skargi konstytucyjnej) oraz nieprawidłowa wykładnia art. 118 § 3 k.p.c. dokonana przez ten Sąd w uzasadnieniu wymienionego postanowienia. Na podstawie wskazanych wypowiedzi, zawierających negatywną ocenę stanowiska Sądu przyjętego w sprawie, skarżący powołał w uzasadnieniu skargi główny, tj. podstawowy zarzut naruszenia wymienionych w skardze praw konstytucyjnych, który został powiązany z nieprawidłowym rozpatrzeniem przez Sąd złożonego wniosku, „[s]koro brak jest wyraźnej normy prawnej stanowiącej o konieczności badania wniosku pokrzywdzonego mającego pełnomocnika z urzędu o zmianę tego pełnomocnika pod kątem istnienia przesłanki ważnych przyczyn” (s. 7-8 uzasadnienia skargi konstytucyjnej). Trybunał Konstytucyjny uznał, że przedstawianą w skardze argumentacją skarżący podważał prawidłowość zastosowania przez Sąd art. 118 § 3 k.p.c. w postępowaniu karnym z mocy art. 89 k.p.k., koncentrując uzasadnienie na wykazaniu wadliwego odniesienia przez Sąd powołanego powyżej przepisu k.p.c. do rozpatrywanej sprawy. Tak wypowiedziany w skardze konstytucyjnej zarzut nie może stanowić przedmiotu rozpoznania przez Trybunał Konstytucyjny, ponieważ dotyczy on stosowania, a nie stanowienia prawa. Jak wskazano na wstępie, podane w skardze konstytucyjnej naruszenie prawa wiązać należy z treścią normatywną zaskarżonego przepisu, a nie ze sposobem jego zastosowania przez orzekający w sprawie Sąd.

Zgodnie ze swoją linią orzecniczą Trybunał Konstytucyjny, na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji „nie podejmuje kontroli konstytucyjności stosowania prawa. Może więc tak

się zdarzyć, że w sprawie występuje naruszenie prawa konstytucyjnego, lecz wiąże się ono nie z treścią kontrolowanego przepisu, lecz praktycznym jego zastosowaniem (interpretacja przepisów, subsumpcja, rozumowania zastosowane przez orzekający sąd itd.). W takich wypadkach Trybunał Konstytucyjny nie ma podstaw do dokonania kontroli konstytucyjności zgodnie z treścią skargi” (zob. wyrok TK z 1 lipca 2008 r., sygn. SK 40/07, OTK ZU nr 6/A/2008, poz. 101). „Skarga konstytucyjna w polskim systemie prawnym jest bowiem zawsze «skargą na przepis», a nie na jego konkretne, wadliwe zastosowanie, nawet jeśli prowadziłoby ono do niekonstytucyjnego skutku” (zob. wyrok TK z 2 czerwca 2009 r., sygn. SK 31/08, OTK ZU nr 6/A/2009, poz. 83).

Biorąc pod uwagę, że Trybunał Konstytucyjny nie posiada kompetencji do kontroli prawidłowości postępowania Sądu orzekającego w sprawie oraz słuszności zastosowania przez niego wskazanych w skardze przepisów, przyjąć należy, że takie sformułowanie zarzutów uzasadnia odmowę nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej (zob. postanowienie TK z 28 lipca 2004 r., sygn. Ts 1/04, OTK ZU nr 5/B/2004, poz. 280).

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK – należało postanowić jak w punkcie 2 sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na punkt 2 postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia.